

Rudolf GALOB

(*18. 4. 1900, Brnca pri Beljaku + 1. 2. 1986, Mežica)

Čebelarški življenjepis

Rodil se je v čas in prostor Avstro-Ogrske monarhije - dne 18. aprila 1900, kot peti od devetih otrok zavedne slovenske družine GALLOB (po domače Markovi) iz Brnce pri Beljaku, na današnjem avstrijskem Koroškem. Otroško dobo je preživel doma, na kmetiji, v domačem kraju je končal tudi osnovno šolo. Čebelarjenje mu je bilo položeno tako rekoč v zibelko, njegov oče je bil namreč navdušen in napreden čebelar. V čebelnjaku, ki je stal le nekaj metrov od domače hiše, je najprej čebelaril v tradicionalnih, na Koroškem močno razširjenih kranjičih, že leta 1911 pa je naročil pri Antonu Žnideršiču AŽ panje s premakljivim satjem. Na otroke je prenesel tako ljubezen do čebel kot tudi znanje o ravnanju z njimi.

Šolanje je leta 1914 nadaljeval na moškem učiteljskišču v Celovcu, kjer je bil edini vpisan kot učiteljskišnik slovenskega rodu. Zaradi narodne zavednosti in agitiranja za Jugoslavijo v času plebiscita v letu 1918 je bil dva meseca pred maturo z dunajskim ministrskim odlokom izključen iz vseh avstrijskih šol. Jugoslovanske oblasti v plebiscitni coni so mu omogočile dokončanje šolanja v Ljubljani, kjer je leta 1919 v rednem roku končal učiteljskiše. Bil je nameščen kot učitelj v Kotmari vasi pri Celovcu, na plebiscitnem ozemlju, kjer je za lokalnega čebelarja naročil nekaj AŽ panjev in ga uvedel v čebelarjenje z njimi.

Po končanem plebiscitu, umiku jugoslovanskih oblasti in politični amnestiji se je vrnil domov, na Brnco, zaprosil na Dunaju za nostrifikacijo ljubljanske mature in delovno mesto na domačem Koroškem. Po letu dni čakanja je negativna rešitev z Dunaja pokopala njegove upe in ni mu ostalo drugega, kot da se vrne v Jugoslavijo. Prvega novembra 1921 je nastopil službo učitelja v Mežici in leta 1922 pridobil jugoslovansko državljanstvo, leta 1923 pa se je poročil z Marijo Gutenbergger, si z njo ustvaril družino ter ostal tukaj do svoje smrti.

Kot globoko narodno zaveden Slovenec je s svojimi aktivnostmi deloval v prid svojega naroda, v prvi vrsti kot učitelj in šolski upravitelj ter nato kot pospeševalec čebelarstva, kmetijstva, sadjarstva in vrtnarstva. V prid razvoja teh dejavnosti je bil pobudnik številnih organiziranih oblik družbenega delovanja.

Službena in osebna ustalitev v Mežici ter ljubezen do čebel ga je že leta 1924 gnala v postavitev lastnega čebelarstva. V lokalnem okolju so tedaj čebelarili v kranjičih, gerstungovcih in dunajčanih, AŽ panjev pa niso marali, ker sta jih dva čebelarja preizkusila in med ostalimi raznesla glas, da v njih čebele ne uspevajo. Sam se je odločil za čebelarjenje v sodobnih panjih, zato si je pri lokalnem mizarju pozimi leta 1924 naročil 24 eksportnih panjev, v Ljubljani pa kupil material za satnice. V sebi je združeval veliko ljubezen do čebel ter smisel za sprejemanje in razvijanje novosti, izjemne pedagoške sposobnosti pa so mu omogočile, da je svoje znanje in izkušnje prenašal na druge čebelarje in podmladek. Izkoristil je torej zimo 1924/25 in je za člane mežiške čebelarke družine priredil čebelarški tečaj, na katerem jih je učil žičiti satnike, utirati satnice in izdelovati slamnate blazine za AŽ panje. Upal je, da bo z izobraževanjem ter praktičnim prikazom odpravil njihov odpor do sodobnih panjev. Ko mu je spomladi 1925 mizar dobavil naročene panje, je uspel prepričati nekaj čebelarjev, da so prevzeli prazne, s satnicami opremljene panje in vanje naselili roje. Da so se lažje odločili za poskus, jim je obljubil jeseni odkupiti vse obljudene panje in jim plačati en dinar več po kilogramu kot medičar, če jih ne bodo hoteli obdržati, če pa jih ne vrnejo, mu bodo oni poravnali ceno panja, kot jo je plačal mizarju. Prišla je jesen, vsi panji so bili zaliti z medom in polni čebel, nihče jih ni hotel vrniti in dva čebelarja sta mu navsezadnje le odstopila tri obljudene panje, da je lahko začel čebelariti tudi sam. Bil je uspešen, leta 1927 je s svojim vresovim medom že sodeloval v čebelarški sekciji na pokrajinski kmetijski razstavi ljubljanskega velesejma in prejel zanj bronasto odličje.

Iz Ljubljane si je naročil tri AŽ panje in po teh vzorcih so nekateri člani izdelovali panje sami, drugi pa so jih naročali pri domačih mizarjih. Tako je bil led prebit, v Mežici so se pod njegovim

vodstvom lotili čebelarjenja v panjih s premakljivim satjem in čez nekaj let so imeli čebelarji medu, kot še nikoli. Nastale so nove čebelarske podružnice v Podpeci, Sv. Danijelu na Lešah in drugod. Uvajanje panjev s premakljivim satjem in nov način čebelarjenja je pospeševal s predavanji in poučevanjem na občnih zborih, tako pri novih kot pri že obstoječih čebelarskih družinah po Koroški, Mislinjski in Dravski dolini.

6. 1. 1926 je na občnem zboru uradno prevzel tajniške in blagajniške posle mežiške čebelarske podružnice ter ostal njen aktivni član in funkcionar 43 let, organiziral in v letih 1960 – 1965 pa je na osnovni šoli vodil tudi čebelarski krožek, ki ga je v tem času obiskovalo skupaj 60 učencev.

Njegovo aktivno zavzemanje za razvoj sodobnega, naprednega, razvojno naravnane čebelarstva ter vztrajno delo za koristi čebelarstva ni ostalo neopaženo in leta 1930 je bil izvoljen v širši odbor krovne čebelarske organizacije - Čebelarskega društva za Slovenijo v Ljubljani, v katerem je deloval do leta 1969.

Med drugo svetovno vojno je njegovo čebelarsko delovanje zastalo. Najprej je bil nekaj mesecev v gestapovskih zaporih v Celovcu, od tam pa vrnjen domov in je nato z družino čakal na transport v Dachau, ki se na srečo ni izvršil. Od doma se niso smeli oddaljovati, zato ni mogel oskrbovati svojih čebel in izgubil je 24 panjev.

Po osvoboditvi je leta 1946 sodeloval pri reorganizaciji krovne čebelarske organizacije - Zveze čebelarskih društev za Slovenijo v Čebelarsko zadrugo in v Mežici je še v istem letu organiziral ustanovitev samostojne podružnice le-te. Aktivno je istega leta deloval tudi pri popisu čebeljih družin za statistični urad v Ljubljani in za zagotovitev denaturiranega sladkorja, potrebnega za dopolnitev skromne povojne zimske zaloge sladkorja za prehranitev čebel. Ko je leta 1952 na področju čebelarstva prišlo do nove reorganizacije (ponovno organiziranje čebelarskih društev in družin), pa je že leta 1953, skupaj s še devetimi čebelarji, ustanovil Čebelarsko društvo za Zgornjo Mežiško dolino, v katerega so se povezale čebelarske družine Mežica, Črna, Prevalje in St. Danijel (Šentanel).

Leta 1948 so se koroški čebelarji v širši okolici Rudnika Mežica prvič srečali s problemom onesnaževanja okolja z industrijskimi plini, problem se je pojavil tudi v Ravnah, kjer je okolje s plini onesnaževala Železarna Ravne. Problem so negirali in ko je v Koroškem Fužinarju leta 1957 hotel objaviti članek o pomorih čebel na Koroškem zaradi škodljivih izpustov plinov, so ga obvestili, da je njegova »razprava o svinčenih plinih imenitna«, objavo pa - zavrnili.

Imenovan je bil v komisijo, ki je obravnavala okoliščine in obseg onesnaženja ter upravičenost in višino odškodnine, prek katere je bil gonilna sila nenehnega zavzemanja Čebelarskega društva, ki se mu je leta 1963 priključila čebelarska družina Ravne, za izplačilo odškodnin. Dosegli so enoletno merjenje škodljivih plinov po vsej dolini in Čebelarsko društvo za Mežiško dolino, kot se je poimenovalo Čebelarsko društvo za Zgornjo Mežiško dolino po vstopu čebelarske družine Ravne, je dejansko doseglo delno izplačilo odškodnine.

Januarja 1954 je bila v Jugoslaviji prvič odkrita nevarna kužna čebelja bolezen, imenovana pršica. Prve primere bolezni so odkrili na območju mežiškega čebelarskega društva, v Šentanelu. Že v istem mesecu se je s pomočjo Veterinarskega zavoda Ljubljana pristopilo k zdravljenju. Za vodenje in koordinacijo zdravljenja pršičavosti na Koroškem in kasneje še od Dravograda do Solčave na celjskem območju, je bil z dekretom imenovan Rudolf Galob. Priprava pravnih in organizacijskih podlag, usposobitev lokalnih preglednikov na terenu, jemanje vzorcev, zdravljenje čebel z dimljenjem panjev z zdravilom Folbex, kontrola stanja v čebelnjakih, koordinacija z avstrijskimi čebelarji za skupno zdravljenje čebel v 5 km pasu vzdolž državne meje, ... je s presledki trajalo do leta 1967. Veselje in ponos ob uspešnem dokončnem zatrtju bolezni je grenila zavest, da so mu nasprotniki dimljenja in preglednih kontrol leta 1967 požgali čebelnjak, dodeljena denarna odškodnina za škodo po plinih pa je med čebelarji rodila pohlep. Delitev denarja je sprla čebelarske družine in povzročila predvsem med članstvom v Mežici in na Ravnah zahteve po formalni in finančni odcepitvi in

osamosvojitvi. Ker se je upiral drobljenju Čebelarškega društva za Mežiško dolino, katerega ustanovitelj in predsednik je bil, saj je menil, da lahko le združeni v močni regijski organizaciji sledijo razvoju in napredku čebelarstva, so ga posamezniki poskušali osebno diskreditirati in očrniti med članstvom s podtikanji, lažmi in zavajanjem. Ker je ocenil, da je njegovo delo v teh okoliščinah nesmiselno in neplodno, je na letnem občnem zboru marca 1969 odložil vse čebelarške funkcije. Do pozne starosti je čebelaril na Holmcu in takole strnil svoje razmišljanje o delu dveh družb, ki ju je zelo dobro spoznal: **»Državne tvorbe insektov so se pogosto primerjale z onimi človeškimi in brez dvoma so si take primerjave blizu. Tu kakor tam gre za združitev mnogih posameznih bitij ene vrste, ki razdelijo vsa za življenje potrebna dela, da ima družba od tega korist. Ljudje se spravijo na delovno pot v njihovem življenju z voljo, izobrazbo, z nagnjenjem, pogosto po naključju, redko z nadarjenostjo. Ta delovna pot uvrstitev v sestav družbe je pri čebelah podana z rojstvom, telesno zgradbo, s postopnim telesnim razvojem in z naravno prirojenim načinom vedenja. Kar čebele bistveno razlikuje od človeka je, da so v mnogem socialnejše!«**

Bil je sistematičen proučevalec tako čebelarške zgodovine kot sodobnih metod čebelarjenja, zavzet in skrben kronist razvoja in delovanja čebelarjev in čebelarstva v Mežici in na Koroškem, tih zbiralec in neprepoznan varuh materialne ter duhovne zapuščine preteklih rodov. Delal je aktivno, zavzeto, odgovorno in z vsemi svojimi močmi. Življenje in delo izobraženega, delovnega, razgledanega in stalno se učečega priženjenega Mežičana, ki niti sebe niti svojega dela ni nikoli promoviral in propagiral, je ohranjeno skozi pravi zaklad različnih materialov, ki dajejo bogato sliko preteklosti.

Svojo izjemno zbirko panjskih končnic je oblikoval v začetku prejšnjega stoletja, ko so se kranjiči pričeli umikati sodobnejšim panjem. Zavedal se je, da stara doba ugaša in z njo tudi kultura poslikavanja panjskih končnic, čelnih ploskev panjev. Zbirka njegovih 'čevnic', kot je star koroški izraz za panjsko končnico, je ostala na Koroškem, čeravno je bil pod pritiskom, naj jo proda Čebelarškemu muzeju v Radovljici. Vseh 130 čevnic iz zbirke je predstavljenih v knjigi 'Čevnice, motivika na panjskih končnicah iz zbirke Rudolfa Galoba', ki jo je napisala in leta 2019 izdala njegova vnukinja. Stalna razstava, ki domuje v nekdanjem Gutenbergerjevem mlinu v Mežici, poimenovana 'Galobova čebelarška zbirka', skozi njegovo predmetno in dokumentarno čebelarško zapuščino, dopolnjeno z eksponati, ki so jih posodili mežiški čebelarji, predstavlja obdobje čebelarjenja v kranjičih ter začetke uvajanja sodobnih panjev na območju Mežice in širše Koroške. Bogati jo spominska soba Rudolfa Galoba in prek 80 razstavljenih čevnic iz njegove zbirke, ki jo je leta 2011 pregledal, poimenoval in tematsko uskupinil dr. Gorazd Makarovič, upokojeni kustos Slovenskega etnografskega muzeja.

Zbral je tudi različno, tako staro kot sodobno čebelarško literaturo, zapisal je lokalne čebelarške zgodbe in življenjepise starih mežiških čebelarjev, recepte in navodila za zdravljenje s čebeljimi produkti, ohranil je svojo korespondenco z različnimi posamezniki, ki so v času njegovega čebelarškega delovanja prispevali svoj kamenček v mozaik njegovega znanja in delovanja (in obratno). V njegovem osebni arhivu je vse, kar je bilo v tistem času napisanega in objavljenega o panjskih končnicah, vključno z znanstvenimi članki, ki so omenjali njegovo zbirko. Ker je bila znana in cenjena, so ga namreč pogosto prosili, da čevnice posodi za različne razstave in etnološka preučevanja. Žal pa vseh ni dobil vrnjenih in v teku let se je na ta način iz zbirke izgubilo 20 čevnic z motivi, ki so bili za raziskovanje najbolj zanimivi in po katerih je bilo med slovenskimi zbiralci in raziskovalci največ povpraševanja.

Posebnost v njegovi bogati materialni zapuščini je mala zbirka že davno pozabljenih lesenih in glinastih modelčkov za krašenje voska iz lokalnega področja, ki so prav tako predstavljeni v knjigi in na razstavi.

Zapustil je obširen, urejen arhiv čebelarške družine Mežica, ki ga je sooblikoval in ki je bil leta 2012 v celoti prekopiran. Danes je, v dvanajstih trdo vezanih zvezkih, na razpolago javnosti.

Njegov osebni čebelarški arhiv hrani tudi mnoge statistične podatke o koroškem trgovanju z medom, medenimi produkti, čebelami in panji, zemljevide z označenimi legami čebelnjakov lokalnih čebelarjev, sezname čebelarjev z vrsto in številom njihovih panjev, prevozu čebel na pašo v Podjuno, ... Ohranjenih je tudi precej fotografij, povezanih s čebelarstvom.

Bil je med prejemniki medalj in priznanj s področja čebelarstva. V svojem življenjepisju je omenil tri, ki jih je zelo cenil: že leta 1963 je Zveza čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani njegovo dolgoletno požrtvovalno delo nagradila z zlatim znakom, odlikovanjem Antona Janše I. stopnje. Leta 1965 je prejel priznanje za zaslužno delo v čebelarstvu. Leta 1972 mu je Kmetijsko šolstvo Maribor podelilo priznanje za dolgoletno požrtvovalno delo na področju čebelarstva.

V svojem več kot 40-letnem delu na področju čebelarstva ni za svoje delo nikoli zahteval ali prejel nobenega plačila. Kot je napisal, poplačale so ga čebele, pri katerih se je učil **»strpljivosti, delavnosti, varčnosti, zmernosti, čistoče, požrtvovalnosti, ljubezni do skupne domovine in junaštva v obrambi domovja pred sovražnikom«**. To je bil njegov 'dobiček', ki mu ga nihče drug ni mogel dati, pa tudi ne vzeti.

Ko je Rudolf Galob v svojih poznih letih razmišljal o smislu in poslanstvu svojega življenja, je odgovor našel v citatu grškega filozofa Heraklita: »Človekov značaj je njegova usoda«. Plemenita preprostost, moralna trdnost in neumorna delavnost – takšen je bil njegov značaj. In usoda mu je dovolila izpolniti poslanstvo - do časa, v katerem je živel, do slovenskega naroda, ki ga je ljubil in do domovine, ki ga je vzela za svojega. Dopolnila je njegovo življenje Usoda v mrzlem zimskem popoldnevu 1. 2. 1986, ko je tiho in mirno, kot vedno v življenju, odšel med svoje: **»Moji starši, bratje in sestre so že pomrli, pred menoj je letos umrla moja zadnja mlajša sestra Ana. Iz naše družine kot zadnji čakam na negotovo svidenje nad zvezdami«**.

Čebelarški življenjepis Rudolfa Galoba napisala:

Saša ZRELEC, vnukinja

GSM: 040-64-88-71

Teksti, napisani **v poševni pisavi**, so citati iz različnih zapisov Rudolfa Galoba.

Vir tega teksta je življenjepis, kot ga je lastnoročno napisal sam, ohranjeni dokumenti, zapisi, pisma, zabeležke, priprave na predavanja iz njegovega osebnega arhiva. Časopis Slovenski čebelar, različni letniki.